

การบริหารงานภาครัฐในยุคดิจิทัล: แนวคิดและพัฒนากิจการบัตรประชาชนดิจิทัล (Digital ID)

Public Administration in the Digital Age : Concept and Development of Digital ID card

Received: 20/05/2565

Revised: 29/06/2566

Accepted: 29/06/2566

กัลยาณี แก้วเมือง¹, อภิสรา เดียวสุขประเสริฐ², สิทธิโชค แก้วมัน³,

อักรฤทธิ์ ทองเสียน⁴, รสสุคนธ์ ประดิษฐ์⁵, และยุวดี พวงรอด⁶

Kanlaynaee Kaewmueng¹, Aphitsara Diawsukpasoe², Sittichok kaewman³,

Akcrarit thongsein⁴, Rotsukhon pradi⁵, and Yuwadee Puangrot⁶

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง การบริหารงานภาครัฐในยุคดิจิทัล : แนวคิดและพัฒนากิจการบัตรประชาชนดิจิทัล (Digital ID) ผู้เขียนบทความมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาของการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาปรับใช้ มีประโยชน์ ข้อดี ข้อเสีย อย่างไร โดยศึกษาวิวัฒนาการของบัตรประชาชน พบว่า บัตรประชาชนของไทยนั้นมีการพัฒนาบัตรประชาชนทั้งหมด 5 รุ่น ซึ่งบัตรประชาชนรุ่นแรกได้มีการพัฒนาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2457 จนกระทั่งรุ่นปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของบัตรประชาชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นโดยที่มีการฝังชิปในการอ่านข้อมูลตลอดจนพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาเป็นการใช้บัตรประชาชนเพื่อยืนยันตัวตนผ่านแอปพลิเคชัน D.DOPA แทนบัตรตัวจริงได้ โดยในระยะแรกจะเริ่มใช้กับหน่วยงานในกระทรวงมหาดไทย หน่วยงานภาครัฐนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการบริการประชาชน การยืนยันตัวตนด้วยบัตรประชาชนดิจิทัล ส่งผลให้การบริหารงานภาครัฐมีการทำงานที่สะดวกสบาย และความถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ประชาชนยังสามารถใช้บริการได้สะดวก ซึ่งส่งผลในทิศทางที่ดีในการบริการของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้การเข้ามาของเทคโนโลยีแน่นอนในเมื่อมีข้อดี คือ การบริการแก่ประชาชนมีความสะดวก สบาย รวดเร็วขึ้นและมีความแม่นยำมีฐานรองรับความปลอดภัยมากขึ้น แต่ข้อเสียนั้นก็เช่นกัน คือ การที่ประชาชนบางคนที่ไม่สามารถเข้าถึงได้อาจจะเพราะปัจจัยต่างๆที่ไม่อำนวย เช่น อายุ การเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยี เป็นต้น ดังนั้นจึงทำให้หน่วยงานภาครัฐมีการพัฒนาไปเรื่อยๆไม่มีที่สิ้นสุดเพื่อเท่าทันและรองรับการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: บัตรประชาชนดิจิทัล, ภาครัฐ, เทคโนโลยีดิจิทัล, การบริหารงาน, แอปพลิเคชัน

¹⁻⁶ นักศึกษาหลักสูตรประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

¹⁻⁶ Public Administration Program Students Faculty of Social Sciences and Local Development Pibulsongkram Rajabhat University

⁷ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

⁷ Lecturer in Public Administration Faculty of Social Sciences and Local Development Pibulsongkram Rajabhat University

*E-mail : Kanlayanee.k@psru.ac.th

Abstract

Academic article on public administration in the digital age: Concept and Development of Digital ID card. The author of the article aims to study the era of change in the administration of government agencies in how the adoption of digital technology has benefits, advantages and disadvantages by studying the evolution of national ID cards. It was found that Thai national ID cards have evolved in all 5 generations. The first generation of ID cards has been developed since the year 1914 until the present generations. The change of the ID card has developed in a better way with a chip implanted to read data and continuously develop into the use of ID cards to verify identity through D.DOPA application instead of using the original card. In the first phase, it will be used with agencies in the Ministry of Interior, and the government agencies bring digital technology to use in public services. Verification of identity with digital ID cards resulted in public administration being more convenient, comfortable and more accurate. In addition, people can use the service conveniently. This results in a good direction for government services. Likewise, the arrival of technology certainly has advantages, whether it is providing services to the public that are convenient, comfortable, faster and more accurate in supporting safety. Otherwise, there are disadvantages like factors that enable people inaccessible such as age, learning to use technology, etc. Therefore, government agencies are constantly evolving in order to keep up with and support changes.

บทนำ

ระบบการบริหารราชการไทยมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการเมืองการปกครองรวมถึงพฤติกรรมการบริหารราชการมาหลายยุคหลายสมัย ซึ่งแต่ละยุคสมัยก็มีลักษณะการบริหารราชการที่ต่างกันไปมีสภาพปัญหาเกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาก็มีลักษณะต่างกัน ยิ่งรวมถึงความคาดหวังต่อการให้บริการประชาชนที่มากขึ้นด้วยทำให้ระบบราชการไทยต้องมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและมีการบริหารจัดการที่ดีในอนาคต การบริหารราชการไทยนอกเหนือจากการปฏิรูปเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและภารกิจของราชการอันเป้าหมายหลักแล้วปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีและวิทยาการก็ล้วนมีอิทธิพลที่ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจำเป็นต้องมีการปฏิรูปเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงสำหรับประเทศไทยมีความจำเป็นในการปฏิรูประบบราชการ (นราธิป ศรีธรรม, 2559 : 10-11)

การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีในช่วงปัจจุบันได้ส่งผลทำให้รัฐบาลและระบบราชการที่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความยืดหยุ่น ทำงานล่าช้าไม่ทันกาลจึงทำให้การบริหารงานของหน่วยงานการรัฐมีการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนที่ดีขึ้น ปรับบทบาทภารกิจให้มีความเหมาะสมยกระดับขีดความสามารถและมาตรฐานการทำงานให้เทียบเท่าเกณฑ์สากล และตอบสนองต่อการบริหารปกครองอย่างมีประสิทธิภาพและหนึ่งในนั้น คือ “การใช้บัตรประชาชน” การใช้บัตรประจำตัวประชาชนได้มีต้นกำเนิดเกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สามารถชี้ชัดได้ว่าคนไทยเริ่มมีการใช้หนังสือยืนยันตัวบุคคลปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช 2457 โดยในมาตรา 90 บัญญัติว่า กรมการอำเภอเป็นพนักงานทำหนังสือเดินทางสำหรับราษฎรในท้องที่อำเภอนั้นจะนำไปมาค้าขายในท้องที่อื่นโดยใช้ชื่อว่าหนังสือเดินทางสำหรับราษฎร และต่อมาได้มีการพัฒนาจากหนังสือเดินทางสำหรับราษฎรมาเป็นบัตรประชาชน เพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันและพิสูจน์ได้ว่าเป็นคนบริสุทธิ์ที่ทางราชการรับรองแล้วไม่ได้เป็นพวกมิจฉาชีพหรือพวกโจร (กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ : 2559)

ต่อมาในปี 2486 มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน พุทธศักราช 2486 ได้กำหนดให้พลเมืองไทยที่มีอายุ 16 ปี เป็นต้นไปและพนักงานในท้องที่ที่กำหนดต้องไปทำบัตรประจำตัวประชาชนซึ่งในขณะนั้นมีลักษณะเป็นสมุดปกคล้ายหนังสือเดินทางก่อนหน้านี้ในปี พุทธศักราช 2506 บัตรประจำตัวประชาชน ได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นบัตรกระดาษเคลือบลามิเนต แสดงรูปถ่ายผู้ถือบัตรยืนหน้าแผ่นวัดส่วนสูง โดยข้อมูลส่วนตัวของผู้ถือบัตรบนหน้าบัตรนั้นจัดพิมพ์โดยใช้เครื่องพิมพ์ดีดบนด้านหน้าและวันที่ออกบัตรและวันบัตรหมดอายุพิมพ์บนด้านหลัง โดยในเวลานั้นบัตรประจำตัวประชาชนได้เป็นสิ่งที่พลเมืองไทยทุกคนต้องถือไว้ตามกฎหมาย แต่บัตรดังกล่าวนั้นปลอมแปลงขึ้นได้อย่างง่ายดายเนื่องจากไม่มีคุณสมบัติป้องกันการปลอมแปลงและชำรุดได้โดยง่ายต่อมาเมื่อไมโครฟิล์ม เครื่องพิมพ์ดอตแมทริกซ์ และเมนเฟรมคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในประเทศ ในปี พุทธศักราช 2530 ได้มีการปรับปรุงรูปแบบบัตรขึ้นใหม่ทดแทนแบบเดิม โดยในช่วงดังกล่าว พลเมืองไทยทุกคนจะได้รับการระบุเลขประจำตัวประชาชนซึ่งจะระบุบนบัตรเช่นเดียวกับข้อมูลอื่น ๆ โดยได้กำหนดให้ผู้มีสัญชาติที่อายุ 15 ปีบริบูรณ์ต้องไปขอมีบัตรประจำตัวประชาชนที่ว่าการอำเภอหรือที่ว่าการเขต โดยการจัดทำบัตรนั้นเป็นแบบรวมศูนย์ กล่าวคือเมื่อผู้ประสงค์จะทำบัตรยื่นคำร้องแล้ว แบบคำร้องและแบบพิมพ์ลายนิ้วมือจะบรรจุลงบนไมโครฟิล์มแล้วส่งไปยังสำนักบริหารการทะเบียนที่กรุงเทพมหานครเพื่อจัดทำบัตรต่อไป โดยรูปแบบบัตรทำจากกระดาษพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ดอตแมทริกซ์และเคลือบด้วยวิธีการเฉพาะ ในปี พุทธศักราช 2539 บัตรประจำตัวประชาชนที่ออกในกรุงเทพมหานครจะจัดทำโดยระบบคอมพิวเตอร์ทั้งหมด ส่วนในต่างจังหวัดยังคงออกโดยไม่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ หลังจากนั้นระบบการออกบัตรด้วยคอมพิวเตอร์ก็ได้แพร่หลายไปทั่วประเทศ ข้อมูลบนบัตรนั้นยังเป็นภาษาไทยทั้งหมด ผู้ใดที่จะใช้ในต่างประเทศจะต้องนำไปแปลเสียก่อน กระทั่งในปี พุทธศักราช 2548 ได้มีการออกบัตรประจำตัวประชาชนแบบสองภาษาขึ้นใช้จนถึงปัจจุบัน ในปี พุทธศักราช 2554 รัฐบาลอภิสิทธิ์

เวชชาชีวะได้กำหนดให้ผู้ที่มีอายุ 7 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปสามารถขอมีบัตรประจำตัวประชาชนได้ เพื่อลดการใช้สูติบัตรและเอกสารทางราชการอื่นสำหรับเด็ก

ในปี พุทธศักราช 2565 บัตรประชาชนนอกประสงค์ รุ่นที่ 7 ได้ผลิตขึ้นเป็นรุ่นล่าสุดที่ใช้ในปัจจุบัน และเมื่อวันที่ 10 มกราคม พุทธศักราช 2566 ที่ผ่านมา สามารถใช้บัตรประจำตัวประชาชนดิจิทัลผ่านแอปพลิเคชัน D.DOPA แทนบัตรตัวจริงได้ โดยในระยะแรกจะเริ่มใช้กับหน่วยงานในกระทรวงมหาดไทยเพื่อผลักดันเรื่องรัฐบาลดิจิทัลให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมยุคใหม่ รวมทั้งเป็นไปตามการปฏิรูปประเทศด้านการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินที่ให้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อบริการสาธารณะและอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมให้แก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่ไม่สามารถปฏิเสธการแสดง Digital ID ของประชาชนได้ ประชาชนสามารถออกจากบ้านโดยพกโทรศัพท์มือถือเพียงเครื่องเดียวโดยไม่ต้องพกบัตรประจำตัวประชาชน

ดังนั้นบัตรประชาชนดิจิทัลถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการปฏิรูประบบราชการ โดยการนำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาใช้ในการบริการประชาชน เพื่อให้ส่วนราชการพัฒนาระบบการบริการประชาชนรองรับการใช้บัตรการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ซึ่งการที่จะทำได้ผลสำเร็จนั้น จำเป็นจะต้องมีหน่วยงานกลางขึ้นมาทำหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐาน การเป็นจุดเชื่อมต่อรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ การดำเนินการตามยุทธศาสตร์การบูรณาการและปฏิรูประบบการทะเบียนแห่งชาติ มติคณะรัฐมนตรีมอบให้คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการในฐานะองค์กรสำคัญของการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางซึ่งการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐยังคงดำเนินการต่อไปจนกระทั่งได้ปฏิรูปการบริหารราชการการแผ่นดินเพื่อผลักดันในเรื่องรัฐบาลดิจิทัลให้เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับสังคมยุคใหม่ โดยพัฒนาบัตรประชาชนสมาร์ตการ์ดจากการพกบัตรไปติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อยืนยันตัวตนเป็นการยืนยันตัวตนผ่านแอปพลิเคชัน เช่น แอปพลิเคชัน D.DOPA แทนบัตรตัวจริง ได้ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพัฒนาการบริหารงานภาครัฐในยุคดิจิทัลได้อย่างทันสมัยสอดคล้องกับสังคมไทยในปัจจุบันแต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาเครื่องมือในการบริหารงานของภาครัฐนั้นจำเป็นต้องพัฒนาควบคู่กันไปเพื่อผลลัพธ์ที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การบริหารงานภาครัฐในยุคดิจิทัล

เมื่อก้าวถึงการติดต่อกับราชการ หลายๆ คนอาจมีภาพจำในอดีตและชุดความคิดที่ว่าต้องเตรียมเอกสารต่าง ๆ มากมาย ไม่เพียงแค่เอกสารฉบับจริงเท่านั้นแต่ยังต้องเตรียมสำเนาเอกสารไปด้วย ยิ่งถ้าต้องไปติดต่อกับหน่วยงานราชการอื่นมากกว่าหนึ่งหน่วยงานแล้วประชาชนเองก็ต้องรับภาระจัดเตรียมสำเนาอีกชุดเพื่อขอรับบริการจากหน่วยงานภาครัฐนั้นๆ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความยุ่งยากวุ่นวายในการจัดเตรียมเอกสารรวมถึงความล่าช้าในการดำเนินการตรวจสอบสำเนาให้ตรงกับเอกสารต้นฉบับด้วยแล้วยังเป็นการสิ้นเปลืองกระดาษที่ใช้เพียงครั้งเดียว ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานของระบบราชการให้เท่าทันโลก การบริหารงานภาครัฐในยุคดิจิทัล คือ การออกแบบและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการ

ให้บริการของรัฐ ทั้งนี้โดยอาศัยข้อมูลทางดิจิทัลเพื่อสร้างการบริการของรัฐในรูปแบบใหม่ โดยผ่านเทคโนโลยี Mobile Social รวมไปถึงการใช้ Cloud Technology ในยุคอินเทอร์เน็ต โดยการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ภาครัฐมีกำลังคนที่มีทักษะความสามารถรวมทั้งความรู้ด้านดิจิทัลที่เหมาะสม และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับรูปแบบการดำเนินการในปัจจุบันที่จะเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญในการผลักดันและสนับสนุนจากภาครัฐให้กลายเป็นรัฐบาลดิจิทัลรวมถึงเพื่อให้ข้าราชการและบุคลากรของภาครัฐสามารถปรับตัวและมีการตื่นตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในบริบทของการ ปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงเป็นรัฐบาลดิจิทัลและรวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2561)

แนวคิดการปรับเปลี่ยนภาครัฐไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล เป็นแนวคิดที่มุ่งใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างมีแบบแผน และเป็นระบบจนสามารถพัฒนาสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลโดยสมบูรณ์โดยลักษณะของบริการภาครัฐหรือ บริการสาธารณะจะอยู่ในรูปแบบดิจิทัลที่ขับเคลื่อนโดยความต้องการของประชาชนหรือผู้ใช้บริการการปรับเปลี่ยน และยกระดับภาครัฐไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลจำเป็นต้องดำเนินการในหลายส่วน ประกอบด้วย

1) การปรับเปลี่ยนการทำงานภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล เน้นการเชื่อมโยงข้อมูล และการทำงานของหน่วยงานภาครัฐเข้าด้วยกัน (connected government) โดยบูรณาการข้อมูลข้ามหน่วยงานจนเสมือนเป็นองค์กรเดียว (one government) ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรดิจิทัลร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะลดความซ้ำซ้อนในการลงทุนในทรัพยากร

2) การสนับสนุนให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (open data) และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของรัฐ (open government) เพื่อนำไปสู่การเป็น Digital Thailand โดยการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและประชาชน เปิดเผย จัดเก็บ แลกเปลี่ยน และบูรณาการข้อมูล ตามมาตรฐาน open data เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาฐานข้อมูล รวมถึงชุดข้อมูลด้านต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงข้อมูลจากทุกหน่วยงานภาครัฐโดยไม่ยึดติดความเป็นเจ้าของ และเปิดเผยต่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมบริการ และสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ทะเบียนข้อมูลประชาชน ที่เก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลตั้งแต่เกิดจนตายสำหรับการวางแผนพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตการเชื่อมโยงการบริหารจัดการการพัฒนา และการให้บริการของภาครัฐจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจที่เกิดจากการหลอมรวมทางสังคม รวมทั้งเกิดการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐนำไปสู่ความโปร่งใสและลดปัญหาการทุจริต

3) การพัฒนาแพลตฟอร์มบริการพื้นฐานภาครัฐ (government service platform) เพื่อรองรับการพัฒนาแอปพลิเคชันหรือบริการรูปแบบใหม่ที่เป็นบริการพื้นฐานของทุกหน่วยงานภาครัฐ โดยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาแพลตฟอร์ม 7 บริการพื้นฐาน ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำธุรกรรมและการให้บริการที่เป็นบริการพื้นฐานของทุกหน่วยงานภาครัฐเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับทุกหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน

และประชาชน เช่น บริการใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์บริการยืนยันตัวตน บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ บริการโลจิสติกส์ให้สะดวก รวดเร็ว และมีความปลอดภัยในการใช้งานและให้บริการ

4) การจัดให้มีบริการอัจฉริยะ (smart service) ที่อำนวยความสะดวกต่อประชาชนตามความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ บริการอัจฉริยะเป็นการแปรสภาพการบริการภาครัฐจากรูปแบบเดิมไปสู่รูปแบบการบริการที่ประชาชนผู้รับบริการสามารถเลือกใช้บริการสาธารณะผ่านระบบดิจิทัลตามความต้องการของแต่ละบุคคลได้ด้วยตนเอง

รวมทั้งการพัฒนาไปสู่การบริการสาธารณะในลักษณะอัตโนมัติ (automated public services) ตามหลักการออกแบบที่เป็นสากลและเข้ากับสถานการณ์โดยประชาชนผู้รับบริการไม่ต้องร้องขอหรือยื่นเรื่องต่อรัฐ เช่น เมื่อมีเด็กเกิดใหม่ประชาชนไม่ต้องแจ้งเกิดต่อภาครัฐแต่ระบบจะเชื่อมโยงกับข้อมูลการแจ้งเกิดโดยโรงพยาบาลและบันทึกข้อมูลลงฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรรวมทั้งส่งหลักฐานให้ผู้ปกครองของเด็กเกิดใหม่เอง (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559, น.43-46) การบริหารงานภาครัฐมีการพัฒนาฟอร์มบริการพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาแอปพลิเคชันหรือบริการรูปแบบใหม่ที่เป็นบริการพื้นฐานของทุกหน่วยงานภาครัฐและการจัดให้มีบริการอัจฉริยะอำนวยความสะดวกต่อประชาชนตามความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ การบริการอัจฉริยะเป็นการแปรสภาพการบริการภาครัฐจากรูปแบบเดิมไปสู่รูปแบบการบริการที่ประชาชนผู้รับบริการสามารถเลือกใช้บริการสาธารณะผ่านระบบดิจิทัล

บัตรประชาชนทางดิจิทัล

(Digital ID) คือ ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลของทางภาครัฐ ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวก รวดเร็ว ลดขั้นตอนและการใช้หลักฐาน ในการทำธุรกรรมต่างๆ แทนบัตรประชาชนตัวจริง

พัฒนาการของบัตรประชาชนจากต้นกำเนิดเกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2457 จนทั้งระบบเปลี่ยนแปลงรูปแบบของบัตรให้ทันสมัยและเพื่อเป็นการปรับปรุงระบบการให้บริการประชาชนให้สะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง โดยวิวัฒนาการของบัตรประชาชนในอดีตสู่บัตรประชาชนดิจิทัล ซึ่งปรากฏไว้เป็นหลักฐาน มีดังนี้

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 1 (พุทธศักราช 2457-2486)

ด้านใน

ด้านนอก

ภาพที่ 1 บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 1

ที่มา : <http://www.salathaiit.com/article>.

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 1 มีลักษณะเป็นบัตรรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า พับเป็น 4 ตอนคล้ายบัตรยืมหนังสือของห้องสมุดมีทั้งหมด 8 หน้า แต่ละตอนกว้าง 4 นิ้ว ยาว 3 นิ้ว ตัวบัตรใช้ได้ทั้ง 2 ด้าน ด้านหน้า (ปกหน้า) จะมีรูป ครุฑและคำว่า "บัตรประจำตัวประชาชน" พร้อมเลขทะเบียนที่ออกบัตร ด้านหลัง (ปกหลัง) เป็นคำเตือนสำหรับผู้ถือบัตร ให้ระลึกถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน เช่น ต้องพกบัตรติดตัวและแสดงต่อเจ้าหน้าที่ได้เสมอต้องขอเปลี่ยนบัตรเมื่อบัตรหมดอายุต้องแจ้งขอแก้ไข เปลี่ยนแปลงรายการในบัตรเมื่อมีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือที่อยู่ เป็นต้น ในแต่ละหน้าต่อมาจะมีการบอกลำดับเลขไว้ดังนี้

หน้าที่ 1 ระบุข้อความว่า เลขทะเบียนที่ออกบัตร วันที่ออกบัตรออกให้ ณ ที่อำเภอ จังหวัด พร้อมปิดรูปถ่ายของผู้ถือบัตรขนาด 2 นิ้วและมีลายมือผู้ถือบัตรและลาย พิมพ์นิ้วหัวแม่มือขวา

หน้าที่ 2 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ถือบัตร ได้แก่ ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล วันเดือน ปีเกิด อายุ ดำเนินแผลเป็น รูปพรรณ เชื้อชาติ สัญชาติ ชื่อบิดา มารดา ชื่อภริยา หรือ สามี

หน้าที่ 3 เป็นข้อมูลทางทะเบียนราษฎร ได้แก่ ที่เกิด บ้านเลขที่ ตำบล อำเภอ จังหวัดประเทศ ที่อยู่ บ้านเลขที่ ถนนหมู่บ้าน ตำบลอำเภอ จังหวัดอาชีพ และมีตราประจำตำแหน่งพนักงานเจ้าหน้าที่

หน้าที่ 4 - 6 มีไว้สำหรับเจ้าหน้าที่เพื่อบันทึกการเปลี่ยนแปลงรายการของผู้ถือบัตร ลักษณะพื้นบัตรเป็นสีฟ้าอมเขียวมีลายเทพพนมตลอดใบ ด้านหน้าและด้านหลัง ในแต่ละหน้าจะมีรูปแผนที่ประเทศไทย และรูปเรือสุพรรณหงส์กับวัดอรุณ ราชวราราม เด่นเป็นสง่าอยู่ตรงกลางรูปประเทศไทย

บัตรประจำตัวประชาชนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีอายุการใช้ 10 ปี เมื่อบัตรหมดอายุ แล้ว ต้องทำคำร้องขอเปลี่ยนบัตรโดยเสียค่าธรรมเนียมไม่เกิน 25 สตางค์ ส่วนบุคคลซึ่งจะต้องมีบัตรตาม กฎหมาย คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีบริบูรณ์จนถึง 70 ปีบริบูรณ์ และกำหนดให้ยื่นคำร้อง ภายใน 60 วันนับแต่ วันที่ผู้นั้นต้องมีบัตรตามพระราชบัญญัตินี้พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนพุทธศักราช 2505 กฎหมาย ที่บังคับให้คนไทยทั่วประเทศต้องมีบัตร

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 2 (พุทธศักราช 2486-2506)

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ภาพที่ 2 บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 2

ที่มา : <http://rdsmartcard.blogspot.com>

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองโดยเฉพาะความเจริญของภูมิภาคส่งผลให้ราชการ และประชาชนคนไทยต้องปรับตัวและปรับวิถีทางของความเป็นอยู่ให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นการติดต่อทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนก็เปิดกว้างขวางขึ้นบัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 1 มีจุดอ่อนใน ด้านการพกพา ทั้งนี้เนื่องจากมีลักษณะใหญ่เกินไป ทำให้เกิดความไม่สะดวกต่อผู้ใช้ที่จะต้องนำพกพาติดตัวไปด้วยเสมอ ประกอบกับลักษณะของบัตร หลักการและวิธีการทางกฎหมายในเรื่องการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนก็ล้าสมัย รัฐบาลในสมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้ มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยปรับปรุงกฎหมาย ว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และให้ สามารถบังคับใช้กับประชาชนคนไทยทั่วประเทศ ในที่สุดจึงได้ออก "พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พุทธศักราช 2505" ซึ่งให้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2506 เป็นต้นมา โดยการออกบัตรจะมี “กรมการปกครอง” เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการออกบัตรประจำตัวประชาชนทั่วประเทศ สำคัญที่แตกต่างไปฉบับปี พ.ศ. 2486 มีหลายประการ อาทิ เช่น กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ที่ต้องมีบัตรต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยอายุระหว่าง 17 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 70 ปีบริบูรณ์ บัตรมีอายุ 6 ปี กำหนดค่าธรรมเนียมในการออกบัตรหรือเปลี่ยนบัตร ไว้ฉบับ ละ 5 บาท และให้ยกเลิกบัตรประจำตัวประชาชนรุ่นแรกเปลี่ยนมาใช้บัตรรุ่นใหม่แทน ลักษณะของบัตร รุ่นที่ 2

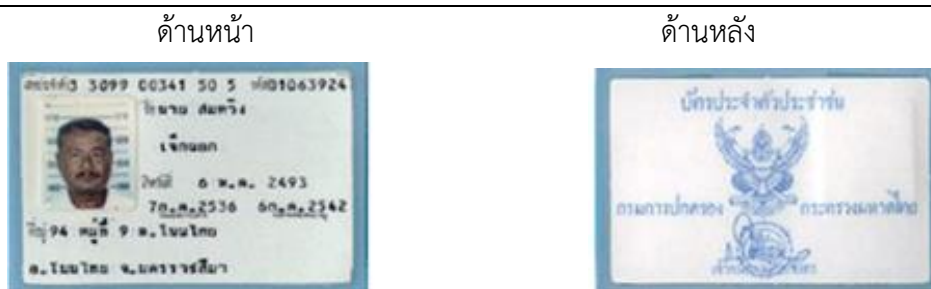
- เป็นบัตรรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 6 เซนติเมตร ยาว 9 เซนติเมตร

- ด้านหน้าเป็นรูปตราครุฑ อยู่ตรงกลาง มีข้อความ "สำนักงานทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน กระทรวงมหาดไทย" วันที่ออกบัตรและวันบัตรหมดอายุ

- ด้านหลังจะเป็นรายการของผู้ถือบัตร ประกอบด้วย รูปถ่าย ที่มีเส้นบอกส่วนสูง เป็นนิ้วฟุตได้รูปจะมี เลขและตัวอักษรแสดงถึงอำเภอที่ออกบัตรและเลขทะเบียนบัตรและตราประจำตำแหน่งเจ้าพนักงานออกบัตร ปรากฏอยู่ทางด้าน ซ้าย ส่วนด้านขวาจะมีชื่อตัวชื่อสกุล วันเดือนปีเกิด อายุ ที่อยู่ และลายมือชื่อเจ้าพนักงาน ออกบัตรบัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่สองนี้เป็นบัตรรูปขาว-ดำ รายการผู้ถือบัตรพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ดีด ธรรมดาคนไทย ได้ทำบัตรรุ่นนี้ ตั้งแต่ปี 2506 จนถึงสิ้นปี 2530 รวม 24 ปี ประมาณไม่ต่ำกว่า 100 ล้าน บัตรจึงเป็นที่รู้จักและแพร่หลายของคนไทยในช่วง ระหว่างปีดังกล่าวพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พุทธศักราช 2526 พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พุทธศักราช 2505 ใช้บังคับได้ประมาณ 21 ปีพบ จุดอ่อนหลายประการข้อสำคัญคืออายุของผู้ที่จะต้องมียบัตรที่กำหนดไว้ 17 ปีบริบูรณ์ ไม่สัมพันธ์กับกฎหมาย คำนวณแรงงานประกอบกับกฎหมายฉบับนี้กำหนดการให้นับอายุตามปีพุทธศักราช ทำให้จำนวนประชาชนผู้ ขอยื่นคำขอมียบัตรประจำตัวประชาชน จะมาถึงทำบัตรกันมากในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 มกราคมจนถึงสิ้นเดือน กุมภาพันธ์ของทุกปี ปัญหาทางข้อกฎหมายทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง ใน สมัยรัฐบาลที่มี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีจึงได้ยกเลิก พระราชบัญญัติบัตรประจำตัว ประชาชน พุทธศักราช 2505 และตรา "พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พุทธศักราช 2526" ขึ้นใช้ บังคับแทน โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน 2526 กฎหมายฉบับนี้มีข้อเด่นในเรื่องการปรับปรุงจุดอ่อนของ กฎหมายฉบับก่อน

ได้แก่ การลดอายุของผู้ที่จะต้องขอมียบัตรจาก 17 ปีบริบูรณ์ เป็น 15 ปีบริบูรณ์เพื่อให้สอดคล้องกับ กฎหมายคุ้มครอง แรงงานการนับอายุผู้ขอมียบัตร 15 ปีบริบูรณ์ ให้นับชนวันเดือนปีเกิดของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการนับอายุตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนั้น ได้ขยายระยะเวลาการขอมียบัตร เพิ่มขึ้นจากเดิมที่กำหนดไว้ 60 วัน เป็น 90 วัน กำหนดให้บัตรที่ยังใช้ได้ในวันที่ผู้ถือบัตร มีอายุครบ 70 ปี บริบูรณ์สามารถใช้ได้ต่อไปจนกว่าผู้ถือบัตรจะเสียชีวิต กำหนดลักษณะความผิดเกี่ยวกับบัตรและบทลงโทษ เพิ่มขึ้นและไม่เก็บ ค่าธรรมเนียมในการขอมียบัตรครั้งแรกหรือขอมียบัตรใหม่เมื่อบัตรเดิมหมดอายุ การ เปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติบัตรประจำตัว ประชาชนในครั้งนี้มิได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและ ลักษณะของบัตรประจำตัว ประชาชนแต่อย่างใดลักษณะของบัตรยังคงเหมือนเดิมทุกประการ

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 3 (พุทธศักราช 2506-2530)

ภาพที่ 3 บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 3

ที่มา : Chita <http://rdsmartcard.blogspot.com>.

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 3 : การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการผลิตบัตรความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสูงขึ้น ทั้งประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตย ค่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ และค่ายประเทศที่สามทำให้มีบุคคลต่างด้าวเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นทั้งในลักษณะของผู้เข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมายและผู้อพยพหลบหนีเข้าเมืองโดยมิชอบ ความต้องการบัตรประจำตัวประชาชนในหมู่ของคนต่างด้าวเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยได้เยี่ยงคนไทยก่อให้เกิดปัญหาการปลอมแปลงบัตรประจำตัวประชาชนระบอบอย่างหนัก นอกจากนี้ตัวแปรทางด้านเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ เริ่มเข้ามามีบทบาทในภาคเอกชนและราชการไทย สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องกระตุ้นให้มีการเรียกร้อง ปรับปรุงรูปแบบของบัตรประจำตัวประชาชน ให้สวยงาม ก้าวหน้า ทันสมัย และสามารถป้องกันการปลอมแปลงได้มากขึ้น ด้วยเหตุนี้คณะรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้มีมติ เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2529 เห็นชอบโครงการปรับปรุงระบบการผลิตบัตรประจำตัว ประชาชนด้วยระบบ คอมพิวเตอร์ ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอและอนุมัติให้ดำเนินการได้ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการพลิกโฉมหน้าของบัตรประจำตัวประชาชนมาลงแบบใหม่เป็นบัตรรุ่นที่ 3

ลักษณะของบัตร รุ่นที่ 3

- เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง 5.4 เซนติเมตร ยาว 8.4 เซนติเมตร ตัวบัตรจะเป็นสีขาวและมีลายพื้นเป็นเส้นสีฟ้าทั่วบัตรทั้งสองด้าน

- ด้านหน้าของบัตรมีรูปครุฑอยู่ตรงกลาง มีตัวอักษรคำว่า "บัตรประจำตัวประชาชน" อยู่ ด้านบน ครุฑคำว่า "กรมการปกครอง" อยู่ด้านซ้าย คำว่า "กระทรวงมหาดไทย" อยู่ด้านขวา ส่วนด้านล่างครุฑมีลายมือชื่อ เจ้าพนักงานผู้ออกบัตร และตราประจำตำแหน่ง

- ด้านหลังของบัตรแถบบนสุดจะมีเลขประจำตัว 13 หลักซึ่งเป็นเลขชุดเดียวกับที่ปรากฏในทะเบียนบ้าน ถัดมาจะมีเลข 8 หลัก ซึ่งเลข 2 หลักแรกบ่งบอกถึงรอบของ การออกบัตร ส่วนเลข 6 หลักต่อมา หมายถึงลำดับที่ของการทำบัตร ถัดลงมาด้านซ้ายจะมีรูปถ่ายของผู้ถือบัตรเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยมีเส้นแสดง ส่วนสูงเป็นเซนติเมตร ส่วนด้านขวาจะมีรายการของผู้ถือบัตร ประกอบด้วย ชื่อตัว ชื่อสกุล วันเดือนปีเกิด วัน ออก

บัตร วันบัตรหมดอายุ และที่อยู่ ลักษณะที่พัฒนาซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของบัตรรุ่นนี้ คือรูปถ่ายผู้ถือบัตร เป็นรูปสี พิมพ์รายการผู้ถือบัตรด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ มีการป้องกันการปลอมแปลงด้วยการ เคลือบวัสดุป้องกันการปลอมแปลงชนิดพิเศษมีลายสัญลักษณ์รูปสิงห์ และคำว่า "กรมการปกครอง" ฝังอยู่ใน เนื้อวัสดุไม่สามารถมองเห็นได้ชัดด้วยตาเปล่าการจัดเก็บข้อมูลผู้ทำบัตรและการตรวจสอบรายการบัตรเดิมถูกดำเนินการในรูปของฐานข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ บัตรประจำตัวประชาชนระบบนี้ เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2531 เป็นต้นมา

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 4 (พุทธศักราช 2531-2548)

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ภาพที่ 4 บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 4

ที่มา : <http://www.salathait.com/article>.

บัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 4 บัตรประจำตัวประชาชนไฮเทค การพัฒนาระบบการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนมิได้หยุดนิ่งแค่บัตร รุ่นที่สามเท่านั้นความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในยุคโลกาภิวัตน์ประกอบกับความสมบูรณ์ของระบบฐานข้อมูลทะเบียนบัตร ประจำตัวประชาชนและแรงผลักดันในเรื่องการให้บริการประชาชน ก่อให้เกิดความคิดในการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนให้ ทันสมัย ทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้เสนอ โครงการจัดทำระบบการให้บริการประชาชนทาง ด้านการทะเบียนและบัตรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ฯ” โดยเป้าหมายหลักที่จะนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการออกบัตรประจำตัวประชาชนอย่างสมบูรณ์แบบทั้งระบบเปลี่ยนแปลงรูปแบบของบัตรให้ทันสมัย และเพื่อเป็นการปรับปรุงระบบ การให้บริการประชาชน ให้สะดวก รวดเร็ว และถูกต้องทั้งนี้การผลิตบัตรจะกระจายไปถึงสำนักทะเบียนแต่ละแห่ง ประชาชนที่มาทำบัตร สามารถรื้อรับบัตรได้ทันทีด้วยความรวดเร็ว ภายในวันที่ติดต่อขอทำบัตร โดยไม่จำเป็นต้องใช้ใบรับคำขอมิบัตรหรือใบเหลืองอีกต่อไปโครงการดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2538 หลังจากติดตั้งระบบและให้บริการด้านทะเบียนราษฎรแล้ว กรมการปกครองจึงสามารถเปิดระบบให้บริการจัดทำบัตร ประจำตัวประชาชนแบบใหม่เป็นครั้งแรกที่ว่าการอำเภอเมืองปทุมธานีและกรุงเทพมหานคร โดยถือ ปฐมฤกษ์ในวันที่ 5 ธันวาคม 2539 เป็นสิริมงคลในวโรกาสฉลองปีกาญจนาภิเษกและเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในด้านกฎหมายนั้น ยังคงใช้พระราชบัญญัติบัตรประจำตัว ประชาชนพ.ศ.

1. ลักษณะของบัตร ตัวบัตรทำด้วยพลาสติก มีความยืดหยุ่นและแข็งแรงขนาดมาตรฐานสากล (ISO) กว้าง 5.4 เซนติเมตร ยาว 8.6 เซนติเมตรหนา 0.76 มิลลิเมตร พื้นบัตรทั้งสองด้านเป็นสีขาว มีลายสีฟ้า

3. ด้านหลังของบัตร มีคำว่า "บัตรประจำตัวประชาชน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย รูปครุฑ และแถบแม่เหล็ก สำหรับบันทึกข้อมูลของเจ้าของบัตร นอกจากนี้จะมีรหัสกำกับบัตร ซึ่งเป็นชุดของบัตรรุ่นใหม่นี้เรียกกันว่า "บัตรประจำตัวประชาชนไฮเทค" เนื่องจากทุกขั้นตอนตั้งแต่การพิมพ์คำขอมิบัตร รายการบุคคลของผู้ขอมิบัตร ซึ่งรวมถึงภาพใบหน้า การลงลายมือชื่อของเจ้าพนักงานออกบัตร และการ ตรวจสอบหลักฐานรายการบัตร เดิม ดำเนินการด้วยระบบคอมพิวเตอร์ทั้งสิ้น การให้บริการจัดทำบัตรระบบใหม่ด้วยคอมพิวเตอร์นั้น ได้ดำเนินการในรูปแบบของการตั้งศูนย์คอมพิวเตอร์ภาค จำนวน 9 ภาค เพื่อควบคุม และดูแลระบบการดำเนินงานของสำนักทะเบียนทุกแห่งทั่วประเทศ

ด้านหลัง

ที่มา : สฤชดี วิฑูรย์ <https://www.fpps.or.th>.

Smart card กรมการปกครอง ได้ออกบัตรประจำตัวประชาชนเป็นแบบแถบแม่เหล็กมาได้ระยะหนึ่งแล้ว เห็นว่าปัจจุบัน เทคโนโลยีบัตรพลาสติกมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และมีราคาถูกลงประกอบกับนโยบายของ รัฐบาลที่ต้องการให้การบริการของภาครัฐมีความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นมาตรฐาน

เดียวกันทุกส่วน ราชการ จึงได้เปลี่ยนจากบัตรแถบแม่เหล็กเป็นบัตร Smart card ซึ่งมีความปลอดภัยและจัดเก็บข้อมูลได้มา เพื่อให้สามารถจัดเก็บข้อมูลของส่วนราชการต่างๆ ที่ประสงค์เพื่อการบริการและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเจ้าของบัตรบัตรประจำตัวประชาชนแบบเนกประสงค์หรือบัตร Smart card ที่กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทยเลือกใช้เป็นเทคโนโลยีชนิด Contact smart cards ซึ่งจะต้องใช้คู่กับเครื่องอ่านบัตร กรมการกงสุล : กระทรวงการต่างประเทศ (2562)

เมื่อกล่าวถึงการติดต่อกับราชการอาจมีภาพจำในอดีตและชุดความคิดที่ว่าต้องเตรียมเอกสารต่าง ๆ มากมาย ไม่เพียงแค่ออกสารฉบับจริงเท่านั้นแต่ยังต้องเตรียมสำเนาเอกสารไปด้วย ยิ่งถ้าต้องไปติดต่อกับหน่วยงานราชการอื่นมากกว่าหนึ่งหน่วยงานแล้วประชาชนเองก็ต้องรับภาระจัดเตรียมสำเนาอีกชุดเพื่อขอรับบริการจากหน่วยงานภาครัฐนั้นๆซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความยุ่งยากวุ่นวายในการจัดเตรียมเอกสารรวมถึงความล่าช้าในการดำเนินการตรวจสอบสำเนาให้ตรงกับเอกสารต้นฉบับด้วยแล้วยังเป็นการสิ้นเปลืองกระดาษที่ใช้เพียงครั้งเดียวและสมัยก่อนมีการปลอมแปลงเอกสารจำนวนมากซึ่งเกิดจากการทำธุรกรรมใช้สำเนาบัตรประชาชนขึ้นรับรองความถูกต้อง

ซึ่งมีโอกาสในการปลอมแปลงกันได้ง่ายมากซึ่งเป็นปัญหาสำหรับการทำธุรกรรมของคนทั้งประเทศ โดยเฉพาะในต่างจังหวัด ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของระบบราชการให้เท่าทันโลกและเมื่อการพัฒนาเทคโนโลยีมารองรับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ในกระบวนการซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาการยืนยันตัวตนแบบดิจิทัลจึงเกิดเป็น Digital ID ที่เข้ามาเปลี่ยนรูปแบบการยืนยันตัวตนจากรูปแบบกระดาษเป็นดิจิทัลที่มีมาตรฐานชัดเจน สามารถระบุตัวตนของแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และเชื่อถือได้ รัฐบาลไทยกระทรวงมหาดไทย MEIDb (2566)

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565 ขับเคลื่อนในการบริหารของหน่วยงานภาครัฐในยุคดิจิทัลยังคงพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางการเข้ามาของเทคโนโลยี ซึ่งพัฒนาบัตรประชาชนสมาร์ตการ์ดให้เป็นบัตรประชาชนดิจิทัล โดยได้มีการประกาศพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 เพื่อเป็นกฎหมายกลางส่งเสริมให้การบริการของภาครัฐใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลัก โดยบางส่วนของกฎหมายมีผลบังคับมาตั้งแต่วันที่ 13 ตุลาคม 2565 และบางส่วนจะเริ่มบังคับตั้งแต่วันที่ 10 มกราคม 2566 เป็นต้นไป ซึ่งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้เตรียมการเพื่อรับ โดยต่อเนื่อง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงการมีผลบังคับของ มาตรา 14 พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ ที่ประชาชนสามารถแสดงภาพบัตรประชาชนทางดิจิทัล (Digital ID) บนเครื่องมือสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันแทนการแสดงตนด้วยตัวบัตรประจำตัวประชาชนตัวจริง และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถปฏิเสธการแสดง Digital ID ของประชาชนได้ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ ETDA (เอ็ตด้า) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในฐานะหน่วยงานที่มุ่งส่งเสริม สนับสนุน ให้ทุกภาคเกิดการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มั่นคงปลอดภัยน่าเชื่อถือเกิดการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและการทำธุรกิจ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างระบบนิเวศของการทำธุรกรรมทางออนไลน์ที่

ปลอดภัยในการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (DOPA-Digital ID) เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่จะเชื่อมต่อการยืนยันตัวตนจากทุกภาคส่วนเข้ามามีด้วยกันแทนระบบเดิมที่ผู้ให้บริการและผู้รับบริการต้องมาเผชิญหน้าและแสดงตนเพื่อยืนยันตัวตนด้วยเอกสารทางราชการเป็นการสร้างมิติใหม่ของการทำธุรกรรมภาครัฐ และภาคเอกชน ที่มีความสะดวก รวดเร็ว ผ่านช่องทางดิจิทัลและมีความปลอดภัยมากขึ้น ลดความเสี่ยงในการใช้เอกสารราชการปลอมในกระบวนการยืนยันตัวตนของระบบเดิมและเพื่อสนับสนุนการบริการประชาชนของภาครัฐ และภาคเอกชนที่จะต้องปรับตัวและวิธีการ เพื่อตอบสนองงานบริการแนวใหม่ที่ไม่ต้องเผชิญหน้า หรือการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2563)

ส่วนการพิสูจน์ตัวตนและยืนยันตัวตน Digital ID ที่มีการใช้ในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น บัตรประจำตัวประชาชน, เบอร์โทรศัพท์, User&Password ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ยืนยันตัวตนในช่องทางดิจิทัลต่าง ๆ ได้ เช่น การสมัครเปิดบัญชีธนาคาร, การใช้ Mobile Banking หรือการเปิดใช้บริการ e-Wallet เป็นต้น ซึ่งมีขั้นตอนการสแกนบัตรประชาชน ใส่รหัสหลังบัตรประชาชน และสแกนใบหน้ายืนยันตัวตน โดยทั้งหมดอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายเช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์และสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมธุรกิจประกันภัย (รัฐบาลไทย กระทรวงมหาดไทย MEiD, 2566)

บทสรุป

การพัฒนาระบบการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนมีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งประกอบกับความสมบูรณ์ของระบบฐานข้อมูลทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชนและแรงผลักดันในเรื่องการให้บริการประชาชน ก่อให้เกิดความคิดในการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนให้ทันสมัย ระบบ Digital ID มีปลอดภัยกว่าเดิมเมื่อเทียบกับการยืนยันตัวตนเดิมๆ ที่ต้องมีการเซ็นเอกสารและอาจทำให้เอกสารตกหล่นรวมทั้งมีการยืนยันตัวซ้ำซ้อน ซึ่งอาจทำให้เกิดอันตรายต่อข้อมูลส่วนตัวได้ เช่น ทำสำเนาบัตรประชาชนหรือสำเนาทะเบียนบ้านตกหาย และยังไม่มีการเซ็นเกิดขึ้น มีฉันทิพสามารถนำเอกสารที่ไม่ได้รับการรับรองนี้ไปใช้ในทางที่ไม่ดีได้ Digital ID จะเข้ามาแทนที่การยืนยันตัวตนด้วยบัตรประจำตัวประชาชน ด้วยความปลอดภัยที่สูงกว่า เนื่องจาก Digital ID จะมีลักษณะเป็นคิวอาร์โค้ด ขณะที่บัตรประจำตัวประชาชนตัวจริงจะเกิดโอกาสที่มีฉันทิพเห็นข้อมูลหน้าบัตรจากการทำธุรกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแลกบัตร การติดต่อหน่วยงานการใช้ประกอบการทำธุรกรรมการเงิน หรือ ธุรกรรมต่างๆ โดย Digital ID จะช่วยลดการปลอมแปลงบัตรประชาชน หรือสวมรอยเจ้าของที่แท้จริงได้และยังเป็นการสร้างมิติใหม่ของการทำธุรกรรมภาครัฐ และภาคเอกชน ที่มีความสะดวก รวดเร็ว ผ่านช่องทางดิจิทัลและมีความปลอดภัยมากขึ้น

อย่างไรก็ตามแม้การเข้ามาของเทคโนโลยีจะส่งผลให้หน่วยงานหรือประชาชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแต่การพัฒนานี้ไม่ได้หมายความว่าสามารถเข้าถึงทุกคนทุกภาคส่วนได้ สังคมไทยเรามีประชากรหลาย

กลุ่มหากแบ่งตาม Generation แล้วจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า 5 Generations นั้นความต่างกัน คือ Gen-B Gen-X และ Gen-Y ทั้งสามกลุ่มนี้ยังไม่มี การเข้าถึงของเทคโนโลยีจึงทำให้การเข้าถึงเทคโนโลยีช้ากว่า Gen-Z และ Gen-C ที่เติบโตมากับสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีต่างๆ ให้ความสำคัญและสนใจกับการใช้เทคโนโลยี โซเชียล มี Internet เป็นเพื่อนคู่ใจ ซึ่งความแตกต่างนี้อาจส่งผลให้ภาครัฐจำเป็นต้องมีการพัฒนา “คน” ควบคู่กับการพัฒนาการบริหารงานภาครัฐเพื่อให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลและการบริการอย่างทั่วถึง นอกจากนี้การที่ภาครัฐเริ่มได้การประกาศนโยบายการใช้บัตรประชาชนดิจิทัล เมื่อวันที่ 10 มกราคม พุทธศักราช.2566 ที่ผ่านนั้นทำให้การเข้าใช้ในระบบผ่านแอปพลิเคชัน D.DOPA ยังไม่เป็นที่สนใจแก่ประชาชน มาก และยังไม่ครอบคลุมทุกหน่วยงานจึงทำให้หน่วยงานบางหน่วยงานยังไม่ได้ปรับใช้ เช่น โรงพยาบาลของรัฐ ประชาชนที่จะเข้ารับการรักษา ยังคงต้องนำบัตรประชาชนตัวจริงเสียบกับเครื่องอ่านบัตรเพื่อทำการยืนยันตัวตน เป็นต้น เนื่องจากภาครัฐเริ่มได้การประกาศนโยบายการใช้บัตรประชาชนดิจิทัล เมื่อวันที่ 10 มกราคม พุทธศักราช 2566 การแอปพลิเคชัน D.DOPA มีจำนวนผู้ใช้ไม่มากแต่หากในอนาคตจำนวนการเข้าใช้ในระบบ มีจำนวนมากขึ้น ระบบอาจจะเกิดการขัดข้องได้ และการขัดข้องนี้อาจส่งผลให้การถูกแฮกข้อมูล ดังนั้นภาครัฐ ควรมีการระบอบการป้องกัน และการสำรองการใช้งานเพื่อให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

กล่าวคือการปรับตัวสู่ยุคดิจิทัลชี้ให้เห็นคุณค่ากับผลงานการทำงานในยุคใหม่ซึ่งจะเป็นประโยชน์ กับองค์กรภาครัฐที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ภายใต้สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ส่งผลกระทบกับองค์กรทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ ทั้งนี้องค์กร ต้องมีความเข้มแข็งในองค์ประกอบกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อที่จะรองรับในการปรับตัวให้องค์กรสามารถ พัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่ง (ศศิมา สุขสว่าง, 2563)

ดังนั้น การขับเคลื่อนในการบริหารของหน่วยงานภาครัฐในยุคดิจิทัลยังคงพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องและ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางการเข้ามาของเทคโนโลยี ซึ่งพัฒนาบัตรประชาชนสมาร์ตการ์ดให้เป็นบัตร ประชาชนดิจิทัลที่ประชาชนสามารถแสดงภาพบัตรประชาชนทางดิจิทัล (Digital ID) บนเครื่องมือสื่อสารผ่าน แอปพลิเคชันแทนการแสดงตนด้วยตัวบัตรประจำตัวประชาชนตัวจริง และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถปฏิเสธการ แสดง Digital ID ของประชาชนได้ การอำนวยความสะดวกต่อประชาชนตามความต้องการของประชาชน ผู้รับบริการ เป็นการแปรสภาพการบริการภาครัฐจากรูปแบบเดิมไปสู่รูปแบบการบริการที่ประชาชน ผู้รับบริการสามารถเลือกใช้บริการสาธารณะผ่านระบบดิจิทัลตามความต้องการของแต่ละบุคคลได้ด้วยตนเอง Digital ID ของบริการหน่วยงานภาครัฐมีมาตรฐานใช้งานร่วมกันจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะนอกจากจะช่วย ส่งเสริมประสิทธิภาพ และความมั่นคงปลอดภัยของบริการภาครัฐให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับแล้ว ยังช่วยลด ความซ้ำซ้อนการพิสูจน์และยืนยันตัวตน ทำให้ประชาชนได้รับความสะดวกไม่ต้องลงทะเบียนหรือจดจำ Digital ID สำหรับแต่ละบริการ โดยท่านสามารถรับข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐาน Digital ID เพิ่มเติมได้จาก มาตรฐานและหลักเกณฑ์การจัดทำกระบวนการและการดำเนินงานทางดิจิทัลว่าด้วยเรื่องการใช้ดิจิทัลไอดี สำหรับบริการภาครัฐ สำหรับบุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทย (Digital ID)

ประโยชน์ของบัตรประชาชนดิจิทัล

1. บัตรประชาชนดิจิทัล อำนวยความสะดวกในเรื่องการยืนยันตัวตน แม้ไม่ได้พกบัตรประชาชนก็สามารถพิสูจน์และยืนยันสถานะของตนเองเมื่อต้องติดต่อรับบริการจากหน่วยงานรัฐ ทำธุรกรรมหรือนิติกรรมต่างๆ
2. บัตรประชาชนดิจิทัล สามารถใช้แสดงต่อเจ้าพนักงานที่เรียกตรวจแทนการใช้บัตรประชาชนตัวจริงได้ โดยในช่วงแรกจะสามารถใช้ได้กับหน่วยงานภายใต้กระทรวงมหาดไทยก่อน จากนั้นจะบูรณาการไปยังหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ และภาคเอกชน เช่น ธนาคารพาณิชย์
3. Digital ID จะมาช่วยให้สามารถทราบตัวตนของผู้ใช้ได้ง่าย โดยไม่ต้องเก็บเอกสารแบบกระดาษให้ยุ่งยาก ช่วยค้นหาข้อมูลผู้ใช้ที่รวดเร็วและปลอดภัยขึ้น กว่าที่การเปิดแฟ้มจริงๆ ค้นหา
4. เมื่อเทียบกับการยืนยันตัวตนเดิมๆ ที่ต้องมีการเซ็นเอกสาร และอาจทำให้เอกสารตกหล่นรวมทั้งมีการยืนยันตัวซ้ำซ้อน ซึ่งอาจทำให้เกิดอันตรายต่อข้อมูลส่วนตัวได้ เช่น ทำสำเนาบัตรประชาชนหรือสำเนาทะเบียนบ้านตกหาย และยังไม่มีการเซ็นเกิดขึ้น มีฉพาะสามารถนำเอกสารที่ไม่ได้เซ็นนี้ไปใช้ในทางไม่ดีได้
5. บัตรประชาชนทางดิจิทัล โดย Digital ID จะมีลักษณะเป็นคิวอาร์โค้ดจะช่วยลดการปลอมแปลงบัตรประชาชนหรือการสวมรอยได้ ส่วนบัตรประจำตัวประชาชนตัวจริงนั้นจะเอื้อโอกาสที่มีฉพาะสามารถเห็นข้อมูลหน้าบัตรของเราได้ทันทีจากการทำธุรกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการแลกบัตร การติดต่อหน่วยงานหรือแม้กระทั่งการใช้ประกอบการทำธุรกรรมการเงิน
6. Digital ID เพื่อให้สามารถใช้ทำการระบุยืนยันตัวตนบนโลกดิจิทัลได้อย่างถูกต้องแม่นยำและมั่นคงปลอดภัย ในขณะที่ยังสามารถนำไปใช้ทดแทนบัตรประชาชนเพื่อทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างมั่นใจ
7. ลดความเสี่ยงในการการเว้นระยะห่างทางสังคม ป้องกันการเกิดการแพร่ระบาดของโรคต่างๆ เช่น โควิด 19 ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). ภูมิทัศน์ดิจิทัลของไทยในระยะเวลา 20 ปี. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566, เข้าถึงได้จาก <https://drive.google.com>.
- กรมการกงสุล : กระทรวงการต่างประเทศ. (2562). วิวัฒนาการบัตรประจำตัวประชาชน.(ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566, เข้าถึงได้จาก <https://webportal.bangkok.go.th>.
- นราธิป ศรีราม. (2559). แนวทางการพัฒนาการบริหารราชการไทย หน่วยที่ 15. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารราชการไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัฐบาลไทยกระทรวงมหาดไทย MEiD. (2566). ระบบ Digital ID ของกรมการปกครอง (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.bora.dopa.go.th>.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2563) *The New Normal* กับการปรับตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลง ในยุค Digital

- Transformation. สืบค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2566. เข้าถึงได้จาก: <https://www.sasimasuk.com>.
- สฤษฎี วิทยุ. (2562). ภาพบัตรประจำตัวประชาชนรุ่นที่ 5. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.fpps.or.th>.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565). ETDA องค์กรรัฐ ใช้ดิจิทัลบริการประชาชน ตอบโจทย์ยุคดิจิทัล. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.etda.or.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561). การบริหารงานภาครัฐในยุคดิจิทัล. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.krisdika.go.th>.
- Chita.(2561). ภาพบัตรประจำตัวประชาชนรุ่น 3. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2566, เข้าถึงได้จาก <http://rdsmartcardblogspot.com>.
- pptvhd36. (2566). Digital ID บัตรประชาชนดิจิทัลใช้แสดงตัวตนบัตรจริงได้. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.pptvhd36.com/news>.